

Pas op voor het nieuwe groene kolonialisme van Europa

NNIMMO BASSEY, BRENO BRINGEL, LILIANA BUITRAGO, MADHURESH KUMAR, KAVITA NAIDU, VASNA RAMASAR EN MARISTELLA SVAMPA

Europa kiest terecht voor een ingrijpende energietransitie om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen af te bouwen en de klimaatdoelstellingen te realiseren. Een nieuwe wedloop naar essentiële mineralen om de hernieuwbare-energie-infrastructuur uit te bouwen, dreigt echter de koloniale relaties waarin massa's grondstoffen van het Globale Zuiden naar Europa vloeien, te herhalen. Een eerlijke transitie voor Noord en Zuid moet klimaatrechtvaardigheid centraal stellen.

Europa loopt wereldwijd voorop bij het terugdringen van de koolstofuitstoot. Tegen 2020 had de Europese Unie de uitstoot met naar schatting 34% verminderd ten opzichte van 1990, waardoor de beloofde vermindering met 55% tegen 2030 veilig binnen bereik ligt. Ter vergelijking: de Verenigde Staten hebben in dezelfde periode slechts een vermindering van 7% weten te realiseren.

Maar dit Europese succesverhaal heeft één groot nadeel: de reductie is grotendeels te danken aan het Zuiden. Vergis u niet: dit is geen gelijkwaardig partnerschap. Een nieuw 'groen kolonialisme' domineert de Noord-Zuidrelaties, en wel in twee belangrijke vormen.

Veel van Europa's meest koolstofintensieve industrieën hebben zich buiten de EU gevestigd, maar leveren nog steeds producten aan Europese consumenten. Dit uitbesteden van emissies heeft de Europese landen in staat gesteld deugdzaam te lijken, ook al verplaatsen ze de emissies gewoon in een wereldwijd schimmenspel. Frankrijk, Italië en Duitsland behoren tot 's werelds grootste importeurs van opgeslagen koolstof in de vorm

van auto's, industriële machines en huishoudelijke apparaten uit landen als China en India.

De EU is er ook in geslaagd de uitstoot te verminderen door over te schakelen op schone energietechnologieën zoals wind- en zonne-energie. Maar voor deze hernieuwbare-energiebronnen zijn essentiële mineralen nodig, waarvan er veel uit het Zuiden komen. Een groot deel van het lithium voor lithium-ion-accu's wordt opgegraven in

aan strikte EU-voorschriften inzake koolstofgehalte. Op het eerste gezicht lijkt dit een verstandige manier om te voorkomen dat vervuilende bedrijven zich in het buitenland vestigen.

Maar CBAM treft het Zuiden met een dubbele klap. Exportlanden die afhankelijk zijn van Europese markten, zoals de Senegalese kunstmestproducenten, zullen plotseling merken dat hun koolstofrijke producten niet langer concurrerend zijn. En het geldt dat de grensbelasting oplevert, gaat naar Europese industrieën — niet naar industrieën in het Zuiden — om hun koolstofvoetafdruk te verkleinen. De EU moet overwegen ook financiële steun te verlenen aan producenten in het Zuiden, anders wordt de kloof tussen een 'schoon' Europa en een 'vuil' Zuiden alleen maar groter.

Het tweede stuk wetgeving is de wet inzake kritieke

grondstoffen. Hier wil de EU de toegang verzekeren tot de grondstoffen die haar hoogtechnologise, schone energietransitie mogelijk maken.

De trieste waarheid is echter dat er simpelweg niet genoeg lithium beschikbaar is om alle auto's over te schakelen op EV's of genoeg indium en neodymium voor alle zonnepanelen en windturbines die nodig zijn om olie te vervangen. De strijd tussen landen en regio's om de winning, verwerking en aankoop van kritieke grondstoffen lijkt op de koloniale stormloop op goud, zilver en koper in het Zuiden.

Sommige aspecten van de wet zijn lovenswaardig — met name de nadruk op recyclage en *home-shoring* van de winning en verwerking op een manier die het extractivisme in het Zuiden vermindert. Maar in combinatie met bepalingen in nieuwe EU-handelsovereenkomsten om de toegang tot kritieke mineralen te waarborgen, wordt de Europese aanpak onheilspellender. De onlangs gesloten vrijhandelsovereenkomst van de EU met Chili, bijvoorbeeld, beperkt de mogelijkheden van

De strijd tussen landen en regio's om de winning, verwerking en aankoop van kritieke grondstoffen lijkt op de koloniale stormloop op goud, zilver en koper in het Zuiden.

Argentinië, Bolivia en Chili, terwijl het leeuwendeel van het kobalt in de magneten voor windturbines wordt gewonnen in Congo. Tegelijkertijd heeft de stormloop op balsahout, dat wordt gebruikt voor de bouw van windturbinebladen, verschrikkelijke gevolgen voor het Ecuadoraanse Amazonegebied en de inheemse gemeenschappen die er wonen. Bovendien vindt de smerigste verwerking van deze mineralen plaats in het Zuiden, zoals in 's werelds grootste raffinaderij van zeldzame aardmetalen in Maleisië.

Door deze vormen van groen kolonialisme is de koolstofvoetafdruk van Europa veel groter dan de opgegeven emissies. En op dit moment bespreekt de Europese Unie verschillende 'schone energie'-beleidsmaatregelen zonder dit groene kolonialisme voldoende te erkennen.

Het *Carbon Border Adjustment Mechanism* (CBAM) wordt verondersteld het 'koolstoflek' in verband met de *offshoring* van koolstofintensieve industrie en landbouw te verminderen door een belasting te heffen op de invoer van goederen die niet voldoen

Chili om lokale producenten tegen lagere prijzen te voorzien van kritieke grondstoffen zoals lithium om zijn eigen industrieën voor schone energie op te bouwen. Dit wordt een obstakel voor de even noodzakelijke energietransitie in het Zuiden.

Europa staat niet alleen in deze benadering van het Zuiden. De verminderde koolstofuitstoot of decarbonisatie van het Noorden hangt af van een nieuwe fase van milieuvervuiling in het Zuiden, dat opnieuw wordt opgeofferd in naam van groene groei. We zien dit in de stormloop op fossiel gas in Afrika als gevolg van de oorlog in Oekraïne, en de investeringen in groene waterstof voor de export naar Europa, die de werkelijke economische of politieke macht van de leverende landen nauwelijks vergroten.

Decarbonisatie en de overgang naar hernieuwbare energiebronnen is noodzakelijk en niet onderhandelbaar om een veilige ruimte voor de mensheid op de planeet aarde te waarborgen. We moeten ons echter niet alleen richten op het doel, maar ook op de middelen om dat doel te bereiken. Een rechtvaardige transitie mag geen nieuwe vormen van extractivisme en opofferingszones in het Zuiden consolideren. De wereld heeft een alternatief nodig voor dit nieuwe groene kolonialisme. Zoals uiteengezet in het *Manifest voor een Ecosociale Energietransitie van de Volkeren van het Zuiden*¹, zou een werkelijk rechtvaardige energietransitie de ongelijke verdeling van energiebronnen aanpakken en de energiedemocratie bevorderen. Daarbij zouden grootschalige instellingen — landbouwbedrijven, grote energiebedrijven — en marktgerichte oplossingen niet langer de voorkeur krijgen boven duurzame, door de gemeenschap geleide oplossingen. Zo zijn bijvoorbeeld massale investeringen in geëlektrificeerd openbaar vervoer effectiever en rechtvaardiger dan het vervangen van alle benzinevoertuigen door elektrische auto's.

Wij willen een gelijkwaardig partnerschap met de Europese Unie, dat een schone energietransitie voor zowel Noord als Zuid bevordert. Die transitie is alleen eerlijk als er sprake is van klimaatrechtvaardigheid. Op die manier kunnen we de EU helpen de grote 'maar' weg te nemen die aan haar succesvolle vermindering van de koolstofuitstoot kleeft.

NNIMMO BASSEY is een Nigeriaanse activist die de Goldman Prijs heeft gewonnen;

BRENO BRINGEL is een Braziliaans-Spaanse activist-onderzoeker;

LILIANA BUITRAGO is een Venezolaanse taalkundige en ecofeminist;

MADHURESH KUMAR is een Indiase activist-onderzoeker;

KAVITA NAIDU is een internationale mensenrechtadvocaat uit Fiji;

VASNA RAMASAR is een Zuid-Afrikaans-Zweedse wetenschapper-activist;

MARISTELLA SVAMPA is een veel gepubliceerde Argentijnse socioloog en filosoof.

Noot

1. <https://pactoecosocialdelsur.com/manifesto-for-an-ecosocial-energy-transition-from-the-peoples-of-the-south/>